

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

YOSHLAR VA IJTIMOY TARMOQLAR: TAHDIDLAR VA IMKONIYATLAR

Ikromjonova Marjona Akmaljon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti maxsus pedagogika logopediya MPL-BU-25-guruh 1-kurs talabasi

E-mail: marjonaikromjonova7@gmail.com

Ilmiy rahbar: Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrası katta o‘qituvchisi B.A.Tillayev

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19578076>

Annotatsiya: *Raqamli texnologiyalar davrida yoshlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish xususiyatlari va ularning shaxs kamolotiga ta’siri tadqiq etiladi. Maqolada ijtimoiy tarmoqlar taqdim etayotgan zamonaviy imkoniyatlar-masofaviy ta’lim, axborot almashinuvi va ijodiy o‘zini namoyon qilish masalalari bilan bir qatorda, yoshlar ma’naviyatiga tahdid solayotgan kiberbulying, internetga qaramlik va yot g‘oyalar ta’siri kabi xavf-xatarlar tahlil qilingan. Tadqiqot yakunida yoshlarda “Axborot immuniteti”ni shakllantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ilgari suriladi.*

Kalit so‘zlar: *ijtimoiy tarmoq, yoshlar, axborot xavfsizligi, kiberbulying, imkoniyat, internet qaramligi, axborot immuniteti.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются особенности использования молодыми людьми социальных сетей в эпоху цифровых технологий и их влияние на личностное развитие. Анализируются современные возможности, предоставляемые социальными сетями – дистанционное обучение, обмен информацией и творческое самовыражение, а также опасности, угрожающие духовности молодежи, такие как кибербуллинг, интернет-зависимость и влияние чуждых идей. В заключение исследования предлагаются практические рекомендации по формированию «информационного иммунитета» у молодежи.*

Ключевые слова: *социальная сеть, молодежь, информационная безопасность, кибербуллинг, возможности, интернет-зависимость, информационный иммунитет.*

Abstract: *This article examines the characteristics of young people's use of social networks in the era of digital technologies and their impact on personal development. The article analyzes the modern opportunities offered by social networks - distance learning, information exchange and creative self-expression, as well as the dangers that threaten the spirituality of young people, such as cyberbullying, Internet addiction and the influence of foreign ideas. At the end of the study,*

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

practical recommendations are put forward for the formation of "information immunity" in young people.

Keywords: *social network, youth, information security, cyberbullying, opportunity, Internet addiction, information immunity.*

Bugungi shiddatli globallashuv va raqamli transformatsiya davrida axborot texnologiyalari insoniyat hayotining ajralmas qismiga aylandi. Ayniqsa, aholining eng dinamik qatlami hisoblangan yoshlar uchun ijtimoiy tarmoqlar shunchaki muloqot vositasi emas, balki bilim olish, o‘zini namoyon qilish va dunyoqarashini shakllantirishning asosiy maydoniga aylangan. Statistika ma’lumotlariga ko‘ra, dunyo bo‘ylab internet foydalanuvchilarining katta qismini aynan 14 yoshdan 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlar tashkil etmoqda. Biroq, ijtimoiy tarmoqlar taqdim etayotgan cheksiz imkoniyatlar bilan bir qatorda, ularning yosh avlod ma’naviyati va psixologiyasiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan jiddiy tahdidlar ham yuzaga kelmoqda. Bir tomondan, virtual olam yoshlarga masofaviy ta’lim olish, xorijiy tillarni o‘rganish va global axborot almashinuvida ishtirok etish kabi mislsiz imkoniyatlarni ochib berayotgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan, “Ommaviy madaniyat”ning salbiy ta’siri, kiberjinoyatchilik va yot g‘oyalar targ‘iboti kabi tahdidlarni ham keltirib chiqarmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi o‘rnini xolis tahlil qilish, undagi xavf-xatarlarni barvaqt aniqlash va zamonaviy yoshlarda virtual olamdan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish yo‘llarini ko‘rib chiqishdan iborat. Zero, yoshlarni axborot xurujlaridan himoya qilish ularni tarmoqdan butunlay uzib qo‘yishni emas, balki ularda kuchli “Axborot immunitet”ni tarbiyalashni taqozo etadi. Bugungi kunda ijtimoiy yoshlar uchun shunchaki ko‘ngilochar vosita bo‘lmay, ulkan intellektual resurs vazifasini o‘tamoqda. Xususan:

1. “Masofaviy ta’lim va o‘z-o‘zini rivojlantirish: YouTube va maxsus o‘quv kanallari orqali yoshlar jahon standartlariga mos bilimlarni bepul egallashmoqda. Bu, ayniqsa, chekka hududlardagi iqtidorli yoshlar uchun teng imkoniyatlar yaratadi”[1].

2. Ijtimoiy faollik va muloqot: Tarmoqlar yoshlarga o‘z loyihalarini taqdim etish, hamfikrlar topish va global miqyosda tajriba almashish imkonini beradi.

3. Raqamli ko‘nikmalar va bandlik: Ijtimoiy tarmoqlar orqali frilans SMM, grafik dizayn va dasturlash kabi zamonaviy kasblarni o‘rganish va daromad topish yo‘llari kengaydi. Ijtimoiy tarmoqlardagi ma’naviy va psixologik tahdidlar. Imkoniyatlar bilan bir qatorda, nazoratsiz axborot oqimi yoshlar tarbiyasiga jiddiy xavf solmoqda. Asosiy tahdidlar sifatida quyidagilarni ajratib ko‘rsatish mumkin: Vaqtning samarasiz sarflanishi: “Tik-toklashish” yoki cheksiz “reels” ko‘rish

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

natijasida yoshlarda diqqatning tarqoqligi va real hayotdan uzilish holatlari kuzatilmoqda. “Kiberbulying va psixologik bosim: Virtual olamdagi haqoratlar, tazyiqlar va taqqoslashlar yoshlarda o’ziga bo’lgan ishonchning pasayishiga va depressiv holatlarga sabab bo’lmoqda”.[2] Yot g’oyalar va axborot xurujlari: Milliy mentalitetimizga zid bo’lgan “Ommaviy madaniyat” unsurlari, radikal g’oyalar va feyk xabarlar yoshlarning hali shakllanmagan dunyoqarashini zaharlashga xizmat qilmoqda. Yoshlar organizmi, xususan, asab tizimi hali to’liq shakllanib ulgurmagan sababli, ijtimoiy tarmoqlar ularga quyidagicha ta’sir ko’rsatadi:

“Dofamin tuzog’i”: Ijtimoiy tarmoqlardagi “layk”lar va ijobiy izohlar miyada dofamin ajralishini ko’paytiradi.[3]. Bu esa yoshlarda virtual e’tirofqa bog’lanib qolish) va real hayotdagi oddiy muloqotdan qoniqmaslik hissini uyg’otadi.

Kognitiv o’zgarishlar: Ma’lumotlarning tez-tez almashishi natijasida yoshlarda uzoq vaqt davomida bir nuqtaga diqqatni jamlash, kitob mutolaa qilish yoki murakkab masalalarni tahlil qilish qobiliyati pasayishi kuzatilmoqda. Hozirda dunyo mamlakatlari qanday chora ko’rayotganini ko’rishimiz mumkin quyidagilarda: Fransiya- Maktablarda smartfonlardan foydalanish qonunan cheklangan. “O’zbekiston-Yoshlarga oid davlat siyosati to’g’risidagi qonun doirasida internetdan xavfsiz foydalanish va IT-parklar orqali yoshlarni foydali mehnatga yo’naltirish tizimi yo’lga qo’yilmoqda”.[4]

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar-bu ikki tomoni o’tkir tig’li qurol kabidir. Uni taqiqlash emas, balki undan foydalanish madaniyatini yuksaltirish zamon talabidir. Takliflar: Oila va maktab hamkorligi: Ota-onalar farzandlarining virtual dunyoda kimlar bilan muloqot qilayotganidan xabardor bo’lishi, maktablarda esa “Kiberxavfsizlik asoslari” darslarini ko’paytirish lozim. Milliy kontentni boyitish: Ijtimoiy tarmoqlarda o’zbek tilidagi sifatli, ta’limiy va ma’rifiy videokontentlarni ko’paytirish orqali yoshlarning e’tiborini foydali yo’nalishga burish kerak. Vaqt menejmenti: Yoshlarga “Raqamli gigiyena” qoidalarini o’rgatish, ya’ni tarmoqda o’tkaziladigan vaqtni nazorat qilish ko’nikmasini shakllantirish zarur. Imkoniyat va tahdid muvozanati: Ijtimoiy tarmoqlar bilim manbai, muloqot maydoni va zamonaviy kasblar markazi sifatida xizmat qilmoqda. Biroq, undan foydalanishda me’yorning buzilishi yoshlarning nafaqat vaqtini o’g’irlyadi, balki ularning ruhiy salomatligi, ijtimoiy ko’nikmalari va ma’naviy dunyoqarashiga jiddiy putur yetkazadi. Taqiq emas, tarbiya ustuvorligi: Yoshlarni internetdan butunlay uzib qo’yish yoki qat’iy taqiqlar o’rnatish bugungi axborotlashgan jamiyatda samara bermaydi. Asosiy yechim-yoshlarda axborotni saralash qobiliyatini, ya’ni “axborot immuniteti”ni shakllantirishdir. Media-savodxonlik-davr talabi: Yoshlarning virtual dunyodagi xavfsizligini ta’minlash uchun ularga kichik yoshdanoq raqamli gigiyena va media-savodxonlik asoslarini

“Yosh tadqiqotchilar va talabalar ilmiy faoliyatida innovatsiya, integratsiya va zamonaviy ta’lim muammolari: nazariya va amaliyot” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plami. I son (2026-yil, 1-aprel)

o’rgatish zarur. Ular qaysi ma’lumot yolg‘on va qaysi biri haqiqat ekanligini, qaysi g‘oya milliy o’zligimizga mos va qaysi biri begonaligini mustaqil tahlil qila olishlari kerak. Ma’naviy bo’shliqni to’ldirish: Ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy oqimlarga qarshi kurashishning eng samarali yo‘li - milliy va foydali kontentlarni ko‘paytirishdir. Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar qo‘lidagi qudratli vositadir. Bu vositadan ularning o‘zini vayron qilish uchun emas, balki yurt taraqqiyoti, shaxsiy kamolot va intellektual yuksalish yo‘lida foydalanishlarini ta’minlash bugungi kun pedagogikasi, psixologiyasi va davlat siyosatining eng muhim vazifasi bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi O‘RQ-406-son qonuni. Toshkent, 2016-yil 14-sentabr.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021.
3. Mirziyoyev.Sh.M. Milliy tiklanishdan-milliy yuksalish sari. – Toshkent: “O‘zbekiston”, nashriyoti 2020.
4. Safarova R. va boshqalar. Media-savodxonlik: tushuncha va ko‘nikmalar. Metodik qo‘llanma. – Toshkent: 2019.